

Nr 25

Utlåtande i anledning av motioner om statens övertagande av alla kostnader för skador på grund av alkoholbruk.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 21 av herr *Bengtson* och II: 27 av herr *Börjesson* i Falköping hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till statens övertagande av alla kostnader för skador som uppkommer på grund av alkoholbruket.

Motionärerna anför att de skador som följer av alkoholförtäring är ett av vårt lands största samhällsproblem. Enligt en uppskattning avlider årligen ca 5 000 personer av alkoholskador. Vid anstalter och inackorderingshem för alkoholmissbrukare finns drygt 3 000 platser. Motionärerna erinrar om att ett stort antal brott skett i samband med alkoholförtäring. Stora kostnader åsamkas det allmänna för alkoholister och deras familjer och även för grova missbrukare som inte är alkoholister i formell mening. Till följd av det ökande ungdomsfylleriet har kommunerna i stor utsträckning försökt vidtaga preventiva åtgärder till avsevärda kostnader.

Den produktionsnedsättning som alkoholbruket medför innebär enligt motionärerna en nationalekonomisk förlust som inte kan uppskattas lägre än till 8—9 miljarder kronor per år. Eftersom staten får alla skattemedel för alkoholdrycker, i statsverkspropositionen uppskattade till drygt 2 000 miljoner kronor för budgetåret 1969/70, bör staten också enligt motionärerna vidkännas och kommunerna helt befrias från kostnader som följer av alkoholskador. I de fall då kommunerna handhar de administrativa uppgifterna bör statsanslag utgå som täcker kommunernas totala kostnader.

Remissyttranden

Utskottet har berett *Svenska landstingsförbundet* och *Svenska kommunförbundet* tillfälle att yttra sig över motionerna.

Landstingsförbundets styrelse har anført, att styrelsen finner det starkt påkallat, att staten påtager sig ett ökat kostnadsansvar för nykterhetsvården. Mot bakgrund av att kostnaderna för det allmänna är högst betydande samt att hela området är synnerligen mångfacetterat och därför svåröverskådligt vill dock styrelsen ifrågasätta om en utredning med en så generell uppläggning att den skall avse »statens övertagande av alla kostnader för skador

Bihang till riksdagens protokoll 1969. 11 saml. Nr 25

som uppkommer på grund av alkoholbruket» är den lämpligaste formen för avvägning av kostnadsfrågor inom nykterhetsvården.

Kommunförbundet har efter att ha hört förbundets socialdelegation uttalat: Att alkoholmissbruk medför skadeverkningar av olika slag som medför kostnader för såväl primär- som sekundärkommuner är obestridligt. Speciellt gäller detta sjukvårds- och socialvårdsområdena. Att avgränsa alkoholskadorna från andra bakomliggande faktorer för sjukvårds- och socialvårdsbehov, bortsett från de direkta nykterhetsvårdsåtgärderna, har dock visat sig hart när omöjligt. Likaså torde inte någon avgränsning av de preventiva åtgärderna, t. ex. ungdomsverksamheten, på alkoholskadeförebyggande och annan förebyggande verksamhet kunna ske. Det föreligger därför risk för att ett statsbidrag till kommunerna för kostnader förorsakade av alkoholbruk skulle preciseras att avse endast vissa speciella av kommunerna vidtagna åtgärder. Detta skulle då också medföra administrativt och kontrollmässigt personalkrävande rutiner såväl för kommunerna som för statliga organ. Redan det nu utgående statsbidraget till nykterhetsnämndernas verksamhet har medfört väl så omfattande redovisnings- och kontrollarbete. Kommunförbundet har i tidigare sammanhang deklarerat den inställningen att kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna inte skall ske genom en mängd specialdestinerade statsbidrag utan bör ske i större sammanhang. Även om det i dagens mestadels hårt ansträngda kommunalekonomiska läge är tacknämligt med statliga bidrag till den kommunala verksamheten, kan förbundet ej finna att ett specialdestinerat statsbidrag av det i motionerna angivna slaget är den rätta vägen att lösa kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Utredningar m. m.

1964 års nykterhetsvårdsundersökning har avgivit betänkandet Nykterhetsvårdens läge (SOU 1967: 36). I ett avsnitt behandlar utredningen nykterhetsvårdens nuvarande kostnader och finansiering med underrubrikerna allmänt, den öppna vården, den halvöppna vården och den slutna vården. I kapitlet sammandrag, diskussion och slutsatser diskuteras frågan om en samordnad social vårdlagstiftning. Under rubriken »Institutionsvården liksom sjukvården — en landstingskommunal uppgift» uttalar utredningen, att starka skäl talar för att huvudmannaskapet för flertalet former av institutionell behandling och vård inom social- och sjukvård överföres till landstingen. Vidare säger utredningen att den skisserade omorganisationen av anstaltsvården givetvis förutsätter en genomgripande omprövning av gällande statsbidragssystem, vilket även gäller statsbidragssystemet för nykterhetsnämnderna.

Den i december 1967 tillkallade socialutredningen, som skall företa en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen, skall enligt direktiven för-

utsättningslöst pröva frågan om huvudmannaskap beträffande ungdomsvårdsskolor och allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Utredningsarbetet skall enligt direktiven i övrigt bedrivas med utgångspunkt från att ansvarsfördelningen mellan de olika huvudmännen för hälso- och sjukvård samt socialvård i princip skall vara oförändrad. Vid översynen av samhällets nykterhetsvård skall övervägas i vad mån denna kan knytas närmare till sjukvården.

En av Svenska landstingsförbundet tillsatt nykterhetsvårdskommitté har 1967 avgivit betänkandet »Vård av alkoholmissbrukare m. fl. Frågor om landstingens engagemang». Kommittén uttalar i betänkandet att endast mot bakgrunden av en väl genomarbetad plan för vårdorganisationen kan frågorna om huvudmannaskap och finansiering lösas på ett ändamålsenligt sätt och utan risk för att ekonomiska hänsyn hämmar eller missleder utvecklingen. Kommittén anser dock att landstingen, vad gäller finansieringen av vårdkostnaderna, med skärpa bör hävda att staten med hänsyn till sina inkomster av alkoholhanteringen skall svara för samtliga vårdkostnader, som direkt eller indirekt följer av alkoholmissbruket. Kommitténs uppfattning delades av förbundets styrelse på vars initiativ en särskild konferens i frågan om landstingens engagemang i vården av alkoholmissbrukare har ägt rum.

Den år 1963 tillkallade Fylleristrafutredningen har avgivit betänkandet Bot eller böter (SOU 1969: 55 och 56). Utredningen föreslår att fylleriet avkriminaliseras och att omhändertagande av berusade personer i fortsättningen skall ske på s. k. akutkliniker med det polska systemet med tillnyktringsstationer såsom förebild. Utredningen har inte upptagit frågan om kostnader för det nya systemet med anledning av den 4 november 1966 meddelad inskränkning i de för utredningen gällande direktiven av innebörd att utredningen ej ägde pröva kostnadsansvaret för på akutklinik meddelad vård. Två ledamöter av utredningen har i ett särskilt yttrande ansett att utredningen borde uttala att staten skall svara för alla kostnader för klinikverksamheten.

Frågan om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun har upptagits av statsutskottet vid årets riksdag i samband med behandlingen av statsverkspropositionen i fråga om skatteutjämningsbidrag till kommunerna och med anledning av väckta motioner (statsutskottets utlåtande nr 36/1969).

Utskottet

I motionerna hemställs om statens övertagande av kostnader för skador på grund av alkoholbruk.

Kommunförbundet har i sitt remissyttrande uttalat att ett specialdestinerat statsbidrag av det i motionerna angivna slaget inte är den rätta vägen att lösa kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna. Landstingsförbundet har ej heller velat tillstyrka bifall till motionärernas utredningsyrkan-

de. Inom förbundet har frågorna om huvudmannaskapet för och finansieringen av nykterhetsvården starkt uppmärksammats.

Kostnaderna för nykterhetsvården och vissa frågor om huvudmannaskapet för denna har behandlats av bl. a. 1964 års nykterhetsvårdsundersökning och fylleristrafutredningen. Socialutredningen har enligt sina direktiv att pröva frågan om huvudmannaskap för allmänna vårdanstalter för alkoholmissbrukare. Då olika frågor rörande nykterhetsvårdens finansiering redan är under utredning kan utskottet ej tillstyrka att en ny utredning nu tillsettes i det av motionärerna angivna syftet.

Utskottet kan inte ansluta sig till att en kostnadsfördelning skulle åstadkommas genom någon form av specialdestinerade anslag.

I samband med behandlingen av frågor om anslag till skatteutjämningsbidrag till kommunerna kommer årets riksdag att i anledning av väckta motioner uppta frågan om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna.

Utskottet får därför hemställa

att motionerna I: 21 och II: 27 icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 25 mars 1969

På allmänna beredningsutskottets vägnar:

NANCY ERIKSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Möller (s), Oscar Carlsson (s)*, Eric Peterson (fp)*, Helge Karlsson (s), Karl Gustav Pettersson (s), Kilsmo (fp)*, fröken Stenberg (m), herrar Ernst Olsson (cp), Hansson (s)*, Ove Karlsson (s), Blomquist (m) och fröken Pehrsson (cp)*;

från andra kammaren: fru Eriksson i Stockholm (s), herrar Rimås (fp), Nilsson i Bästekille (m)*, fru Ekroth (s), herrar Johansson i Skärstad (cp), Johansson i Simrishamn (s)*, Andersson i Örebro (fp)*, Wiklund i Härnösand (s)*, Göransson (s)*, Johansson i Växjö (cp)*, Green (s)* och Gadd (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Eric Peterson* (fp), *Kilsmo* (fp), *Ernst Olsson* (cp), fröken *Pehrsson* (cp), herrar *Rimås* (fp), *Johansson* i Skärstad (cp) och *Johansson* i Växjö (cp), vilka ansett att utskottets utlåtande och hemställan bort lyda:

»I motionerna hemställas om statens övertagande av kostnaderna för skador på grund av alkoholbruket.

Landstingsförbundets styrelse har i sitt yttrande anfört att styrelsen finner det starkt påkallat, att staten påtager sig ett ökat kostnadsansvar för nykterhetsvården. Kommunförbundet har i sitt yttrande anfört att alkoholmissbruk medför skadeverkningar av olika slag, som medför kostnader för såväl primär- som sekundärkommuner.

Varken landstingsförbundet eller kommunförbundet har i sina yttranden avstyrkt motionerna men har ifrågasatt om formen för statsbidrag kan preciseras och vidare om kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna skall ske genom en specialdestination.

Motionärerna har inte påyrkat någon speciell form för statens övertagande av kostnader som uppkommer på grund av alkoholskadorna.

Utskottet finner de av motionärerna framförda synpunkterna väl värda beaktande. En höjd ersättning bör kunna utgå i de nuvarande formerna eller om så är lämpligt på annat sätt till belopp som helt täcker ifrågavarande kostnader.

Utskottet får därför hemställa

att riksdagen med bifall till motionerna I: 21 och II: 27 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag till statens övertagande av alla kostnader för skador som uppkommer på grund av alkoholbruket.»